

งานวิจัยฯ ชี้ว่าตั้งแต่อายุราว 65 ปีขึ้นไป สมอส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนล่วงหน้า การควบคุมแรงกระตุ้น การประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทน จะค่อยๆ เสื่อมถอยอย่างช้าๆ และมิยบวัน นี่คือการเสื่อมที่เจ้าตัวมัก ‘ไม่รู้ตัว’

● สุรินทร์ เจนพิทยา
กรุงเทพธุรกิจ

ในวันที่ยี่ปุ่นก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงวัย” อย่างสมบูรณ์แบบ วิกฤติลูกใหม่กำลังก่อตัวเวียนๆ ได้ผวน่าวิกฤติที่ไม่ใช่โรคระบาด ไม่ใช่หนี้สาธารณะ แต่คือ “เงินสมองเสื่อม” (Dementia Money) สิ้นทรัพย์มูลค่ามหาศาลที่อยู่ในมือผู้สูงวัยซึ่งสติปัญญาเริ่มถดถอยไปตามวัย กำลังกลายเป็นแรงจุดเศรษฐกิจอย่างไม่มีใครคาดคิดมาก่อน

เดิมที “ภาวะสมองเสื่อม” ถูกมองว่าเป็นปัญหาสุขภาพส่วนบุคคลหรือของระบบสาธารณสุข แต่วันนี้ยี่ปุ่นกำลังค้นพบความจริงที่น่าตกใจว่า เมื่อสมองเสื่อม การเงินก็เสื่อมตาม และเมื่อการเงินของคนจำนวนมากสะดุด เศรษฐกิจทั้งประเทศก็สะดุดไปพร้อมกัน

เงินที่ควรถูกนำไปลงทุนหมุนเวียนและขับเคลื่อนการเติบโต กลับถูกแช่แข็ง ถูกใช้ในทางที่ผิด หรือหายวับไปกับการตัดสินใจที่ผิดพลาดจากเรื่อง “สุขภาพของคนชรา” นี่กำลังลูกกลมเป็นความเสี่ยงเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจยี่ปุ่น

มูลค่าเงินมหาศาลถูกแช่แข็ง

จากข้อมูลของธนาคารซูมิโตมิ มิทซุย ทรัสต์ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสัญญาณของภาวะสมองเสื่อมในยี่ปุ่น ถือครองสินทรัพย์สภาพคล่องรวมกันสูงถึง 315 ล้านล้านเยน (ประมาณ 62 ล้านล้านบาท) ซึ่งคิดเป็นมูลค่า “เกือบครึ่งหนึ่ง” ของจีดีพียี่ปุ่น สินทรัพย์เหล่านี้มีความเสี่ยงสูงที่จะถูกบริหารจัดการผิดพลาด ถูกแช่แข็งตามกฎหมายเมื่อเจ้าของบัญชีไม่สามารถตัดสินใจได้เอง หรือตกเป็นเป้าหมายของการฉ้อโกง

สำนักข่าวบลูมเบิร์กรายงานว่า ผลกระทบนี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในยี่ปุ่นเท่านั้น ใน “สหรัฐ” ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ถือครองสินทรัพย์รวมกว่า 6 ล้านล้านดอลลาร์ และในเกาหลีได้อีกกว่า 1.07 แสนล้านดอลลาร์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นี่คือ “ประเด็นระดับโลก” ที่ทุกประเทศกำลังเผชิญ

“ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่มีมาตรการใดๆ ในการจัดการการเงินของตนเอง ทำให้ตกอยู่ในความเสี่ยงต่อการสูญเสียทรัพย์สินและการถูกเอาเปรียบทางการเงิน เรื่องนี้หนักล้นมาก” ซาโตชิ โนจิริ ซีอีโอของบริษัทที่ปรึกษาด้านการเงิน ฟินเวลล์ รีริชชี กล่าว “เงินมูลค่าหลายล้านล้านกำลังสะสมอยู่ในบัญชีของผู้สูงอายุ แต่เราแทบไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจนว่าจะนำเงินเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้อย่างไร”

โครงสร้างทำให้ยี่ปุ่น ‘ประมาท’

สิ่งที่ทำให้ปัญหาเงินสมองเสื่อมรุนแรงเป็นพิเศษในยี่ปุ่น ไม่ใช่แค่

ยี่ปุ่นเจอวิกฤติ ‘เงินสมองเสื่อม’ ทรัพย์สินผู้สูงวัย ‘เกือบครึ่งจีดีพี’ เสี่ยงสูญ

จำนวนผู้สูงอายุที่มากขึ้น แต่เป็นโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่ช่วงอายุเสี่ยง “พร้อมกันทั้งประเทศ”

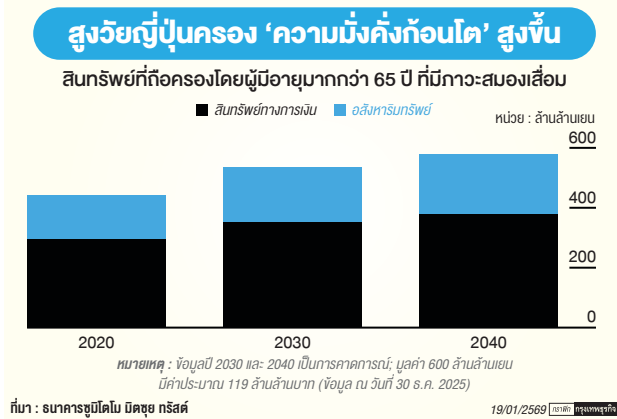
วันนี้ยี่ปุ่นมีประชากร “กว่าหนึ่งในสาม” อายุเกิน 65 ปี และ “กว่าหนึ่งในสิบ” อายุเกิน 80 ปี ขณะที่อายุขัยเฉลี่ยยืนยาวถึง 85 ปี ซึ่งหมายความว่าคนจำนวนมากต้องบริหารเงินของตนเองในช่วงชีวิตที่ยาวขึ้น แต่ด้วยศักยภาพทางการรับรู้ที่ลดลงเรื่อยๆ

งานวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์สุขภาพและประสาทวิทยาชี้ตรงกันว่า ตั้งแต่อายุราว 65 ปีขึ้นไป สมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนล่วงหน้า การควบคุมแรงกระตุ้น การประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทน จะค่อยๆ เสื่อมถอยอย่างช้าๆ และเวียนงัน นี่คือการเสื่อมที่เจ้าตัวมัก “ไม่รู้ตัว” ผู้สูงอายุจำนวนมากยังรู้สึกว่ามันยังดีดีเหมือนเดิม แต่ในความเป็นจริง การตัดสินใจเริ่มเปลี่ยนไปแล้ว

ความผิดพลาดสู่ความเสียหายใหญ่

ความเสี่ยงทางการเงินจากวัยชราไม่ใช่เริ่มจากการลงทุนผิดพลาดครั้งใหญ่ แต่มักเริ่มจากเรื่องเล็กน้อยที่ไม่มีใครใส่ใจ เริ่มตั้งแต่การลืมจ่ายบิล หลงเชื่อข้อเสนอที่ดู “คุ้มค่าจริง” ใช้เงินตามอารมณ์มากกว่าการวางแผนตัดสินใจซ้ำ หรือไม่ได้ตัดสินใจเลยในจังหวะสำคัญของตลาด

เมื่อเวลาผ่านไป ความผิดพลาดเล็กๆ เหล่านี้จะสะสมกลายเป็น การเลือกสินทรัพย์ที่ไม่เหมาะสม ปลดปล่อยเงินสดก้อนใหญ่ให้คนอื่น

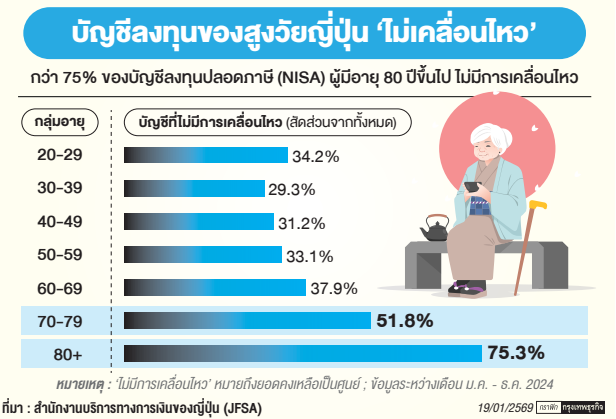

หรือเปิดช่องให้ “มิจฉาชีพ” เข้าถึงทรัพย์สินได้ง่ายขึ้น

สถิติในยี่ปุ่น สะท้อนภาพนี้ อย่างชัดเจน ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงทางการเงินไม่น้อย ซึ่งไม่ใช่เพราะขาดประสบการณ์ แต่เพราะสมองเริ่มประเมินความเสี่ยงผิดพลาด

โคเฮ โคมามูระ ศาสตราจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเคโอ ในกรุงโตเกียว ระบุว่า ความเสื่อมถอยทางสติปัญญาในวัยชรา จะเพิ่มความเสี่ยงต่อการสูญเสียความมั่งคั่ง งานวิจัยของเขาชี้ว่า เนื่องจากการศึกษาผู้สูงอายุชาวยี่ปุ่นราว 2,200 คน พบว่า ผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีและมีอาการของภาวะเสื่อมถอยทางสติปัญญา ถือครองทรัพย์สินทางการเงินโดยเฉลี่ยน้อยกว่ากลุ่มที่มีสติปัญญาปกติราว 40%

โคมามุระอธิบายว่า ช่องว่างดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นหลักจากพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ขาดความยั้งคิด และการบริหารจัดการสินทรัพย์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ และหากแนวโน้มนี้ยังดำเนินต่อไปท่ามกลางสังคมสูงวัยที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในยี่ปุ่น ผลกระทบ

ที่ตามมาไม่เพียงจุดรั้งการลงทุนเท่านั้น แต่ยังอาจสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดความบิดเบือนในระบบตลาดการเงินโดยรวม

แรงกระแทกส่งต่อถึงรุ่นลูกและหลาน

ผลกระทบของปัญหาที่ไม่ได้กระทบแค่ตัวผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ส่งผลต่อ “คนรุ่นลูกและหลาน” โดยตรง จึงไม่น่าประหลาดที่ด้านสุขภาพกล่าวว่า ลูกๆ และหลานๆ ของผู้ป่วยภาวะสมองเสื่อม จะได้รับทรัพย์สินอย่างอิงจากการศึกษาผู้สูงอายุชาวยี่ปุ่นราว 2,200 คน พบว่า ผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีและมีอาการของภาวะเสื่อมถอยทางสติปัญญา ถือครองทรัพย์สินทางการเงินโดยเฉลี่ยน้อยกว่ากลุ่มที่มีสติปัญญาปกติราว 40%

โคมามุระอธิบายว่า ช่องว่างดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นหลักจากพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ขาดความยั้งคิด และการบริหารจัดการสินทรัพย์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ และหากแนวโน้มนี้ยังดำเนินต่อไปท่ามกลางสังคมสูงวัยที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในยี่ปุ่น ผลกระทบ

วงกว้าง ธนาคารและบริษัทหลักทรัพย์หลายแห่งก็เริ่มขยับตัวรับมือ หนึ่งในมาตรการสำคัญคือ การเปิดตัวบัญชีและทรัสต์ประเภท “การสนับสนุนโดยครอบครัว” (Family-Support)

โมเดลนี้เปิดทางให้ “ญาติ” สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุได้ตั้งแต่ช่วงที่เจ้าของบัญชียังมีความสามารถในการตัดสินใจ ไม่ต้องรอให้เกิดภาวะสมองเสื่อมจนสายเกินไป

แนวคิดนี้ไม่ใช่ว่า “ยึดอำนาจ” ทางการเงินจากผู้สูงวัย แต่คือการค่อยๆ โอนผ่านความรับผิดชอบอย่างมีระบบ ลดความเสี่ยงจากการตัดสินใจผิดพลาดในอนาคต

ขณะเดียวกัน ก็ช่วยป้องกันการถูกหลอกลวง และลดโอกาสที่สินทรัพย์จะถูกแช่แข็งโดยไม่จำเป็น อีกทั้งสถาบันการเงินหลายแห่งยังจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาเฉพาะทาง และครอบครัวโดยตรง ทั้งในด้านการจัดการบัญชี การวางแผนมรดก และการรับมือกับสถานการณ์ เมื่อความสามารถการตัดสินใจของผู้สูงอายุเริ่มลดลง

สินทรัพย์ที่ถูกล็อกเหล่านี้ ถือเป็น “โอกาสที่สูญหาย ไปอย่างมหาศาล” ต่อบรรณเศรษฐกิจ ในธุรกิจบริษัทฟินเวลล์ มองว่าหากสามารถนำเงินเหล่านี้มาใช้ได้ แม้เพียงส่วนเล็กน้อย ก็จะช่วยกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยประเมินว่าหากประชาชนอายุเกิน 60 ปี ใช้จ่ายเพียง 0.25% ของความมั่งคั่งที่ถือครองอยู่ จีดีพีของยี่ปุ่นจะเพิ่มขึ้นถึง 1%

บรรดาผู้เชี่ยวชาญเห็นตรงกันว่า มาตรการเร่งด่วนที่สุดคือ “การให้ความรู้” เพื่อกระตุ้นให้ผู้คนวางแผนล่วงหน้า และตระหนักถึงความเสี่ยงทางการเงินที่มากับความเสี่ยงถดถอยทางสติปัญญาในวัยชรา โดยในระยะยาวจำเป็นต้องทำควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ให้ครอบครัวพูดคุยเรื่องเงินอย่างเปิดเผยมากขึ้น รวมถึงการปฏิรูปกฎหมายที่กำกวมในอยู่ในขณะนี้

Who To Trust

กรุงเทพธุรกิจ
เส้นทางแห่งผู้นำ
● ดร.ธัญ ธำรงนาวาสวัสดิ์
Slingshot Group & Augmented Leadership

“To be honest Dr. Thun, there is a lack of trust within our organization. It is one of the biggest organizational challenges we have currently”

“พูดตรงๆ นะ ดร. ธัญ เรามีปัญหาด้านความไว้วางใจกันและกัน ตอนนั้นผมว่ามันเป็นปัญหาหลักของการทำงานในองค์กรของเราเลยละ” ผู้บริหารระดับสูงท่านหนึ่งกล่าวกับผม หลังจากเราคุยกันมาประมาณครึ่งชั่วโมง

ปัญหาเรื่อง Trust ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่ผมรู้สึกว่าหลังจากมานี้จะได้อ่านเรื่องนี้หนาทูเหลือเกิน ไม่เฉพาะผู้นำท่านนี้เท่านั้น จะเข้าไปในองค์กรไหนๆ ยุค AI Deepfake มิจฉาชีพ ทุนเหาเน่ Lack of Trust กลายเป็นคำติดปาก

ตอนนั้นคนไทยเราใกล้ชิดเลือกตั้งเข้ามาทุกที่ ประเทศไทยก็เป็นองค์กรขนาดเกือบ 70 ล้านคนหนึ่งไม่พ้นว่า Trust ย่อมเป็นอีกประเด็นหลักในการตัดสินใจ นักการเมืองคนไหนๆ ก็บอกเหมือนพี่แจ้ว เชื่อฉันสิอย่าหลงไปเชื่อใคร ฉันนี่แหละห่วงใยรักแท้แน่นอน

But who to trust? แล้วเราจะเชื่อใคร
“แล้วผมทำอะไรได้บ้างเพื่อสร้าง Trust? What can

we do about it?” โค้ชซีของผมถาม

“Unfortunately, trust is not a quick fix เราไม่สามารถสร้างความไว้วางใจขึ้นมาได้ชั่วข้ามคืน” ผมตอบ “However, we do know The Trust Equation (David Maister) เราสามารถเริ่มได้ด้วยการพิจารณา สมการแห่งความเชื่อใจ”

Trust = (Credibility + Reliability + Intimacy) / Self-Orientation
ข้อคิดของผู้นำเสนอ

Credibility หมายถึงความน่าเชื่อถือของตัวเอง เป็นเรื่องของสมองส่วนหน้า เช่น ความรู้ ประสบการณ์ ผลงานที่ผ่านมา ยกตัวอย่างๆ คือเมื่อครั้งการเข้ามาเป็นผู้จัดการทีมชาติไทยของคุณแบ๊บนวลพรรณล่าช้า เธอเป็นที่รู้จักดีในสังคม เป็นนักบริหารของบริษัทชั้นนำ มีผลงานการทำให้ทีม ทั้งทีมชาติหญิงและสโมสร สร้าง Credibility ที่คนยินดีให้ออกัส

Reliability หมายถึงการทำตามสิ่งที่พูด Walk the talk กล่าวอย่างใดก็ต้องทำอย่างนั้นจริงๆ คุณแบ๊บบอกว่าอยากเข้ามาอยู่กับทีมชาติแฟนบอลไทย และจะทำทุกอย่างเพื่อให้ทุกคนทำงานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งเราได้เห็นในช่องทางสื่อต่างๆ ว่า เธอดูแลเอาใจใส่นักกีฬา ให้เวลากับทีมเต็มที่

ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเก็บตัว ช่วงซ้อม ช่วงพัก อาหารการกิน ทำให้เรารู้ได้ว่า เธอ.. คนคนนั้นพูดจริงทำจริง

Intimacy หมายถึงความผูกพันทางใจ อันนี้เป็นสมองส่วนหลังล้วนๆ มันคือการปฏิบัติตนของผู้บริหารเมื่อประสบกับสถานการณ์ยากลำบาก เรียกว่ามีทุกข์ร่วมทุกข์ ไม่ใช่ชดักตวงแต่ช่วงความสุของอย่างเดียว เช่น กรณีที่ บอย ภัทรชัย บุตรพรหม ผู้รักษาประตูทีมชาติเจ็บหนักจากการปะทะในเกม เราได้เห็นคุณแบ๊วเข้าไปให้กำลังใจ ปลอบใจ ร่วมเสียอกเสียใจกับเจ้าตัวไม่ใช่แค่ยืนตีกับผลชนะของทีมเพียงอย่างเดียว

Self-Orientation ตัวนี้เป็นปัจจัยหาร แปลว่าสามข้อที่ทำมาข้างต้นนั้นไม่มีความหมายเลยหากมันถูกบั่นทอนด้วยข้อสุดท้ายนี้ศัตรูของศรัทธาคือความเห็นแก่ตัว ความคำนึงถึงแต่ตัวเองเอาประโยชน์เข้าตนเองของผู้ผู้นำ ไม่รับฟังเสียงผู้อื่น เอาชอบไม่รับผิด พาโลโซผู้อื่นเพราะกลัวเสียหน้า ฯลฯ

เราจะไว้วางใจใครเราต้องรู้ลึกว่าคนๆ นั้นไม่เอาแต่ตัวเองเป็นที่ตั้ง ซึ่งจากตัวอย่างข้างต้น ผมขอละเอาไว้ให้คุณผู้อ่านตัดสินใจเองละกัน ว่าผ่านมาหลายปีแล้ว Trust ที่คุณแบ๊วเคยได้รับจากแฟนบอลชาวไทยนั้น ยังเหมือนเดิมอยู่ไหม

เพื่อนสนิทต่างจากเพื่อนเฉยๆ เพราะว่าเราพูดกับเค้าได้ทุกอย่าง และไว้วางใจเค้าก็จะบอกเราตรงๆ ในสิ่งที่คิดถูกว่าถูก ผิดว่าผิด เพราะเค้าไม่สนใจการพูดจะทำให้เราโกรธเขาหรือเปล่า เค้าพูดเพราะหวังดีต่อเรามากกว่าจะแค่รู้ว่าเราเชื่อคิดกับเขาอย่างไร นี่คือการที่รับรู้ได้จากคนที่ Best friend ไม่มี Self Orientation

“So if you are dealing with a trust issue in your organization, I would say let’s take a look at which of these factors is the main culprit – and go from there” ผมสรุปกับโค้ชท่านนั้น

คล้ายๆ กับเลือกตั้งครั้งนี้เราทุกคนก็ค่อยๆ พิจารณาแล้วกันครับว่า ผู้สมัครตัวเลือกต่างๆ ของเรานั้น คนไหนพรรคใดจะได้คะแนน Trust แต่ละปัจจัยดังกล่าวมาน้อยแค่ไหน โชคดีครับประเทศไทย